

2. D. B. V.
DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS

de
**FERMENTATIONIBUS
MICROCOSMICIS**

quam
autoritate & indultu
gratiosissimi Medicorum ordinis

PRÆSIDE
**JOH. HADRIANO SLE-
VOGTIO**

Med. Doct. Anat. Chirurg. & Botanic. Prof. Publ.
& Physico Duc. Saxon. Provinc.

Patrono, Præceptore ac Hospite suo

æternum venerando,

PRO LICENTIA

summos in arte Medica honores & Privilegia

DOCTORALIA

more majorum legitime impetrandi,
publicæ eruditorum disquisitioni subjiciet

FRANCISCVS WILKA Muehard

Mühdorff. Varisc.

in auditorio majori, horis consuetis
ad diem X. Septembr. M DC XCVI.

J E N Æ

Literis WERTHERIANIS.

V I R O
NOBILISSIMO, AMPLISSIMO
CONSULTISSIMO QVE
DOMINO
WOLFG. HEINRICO

Engelmann /

JURISCONSULTO CELEBERRIMO
ILLUSTRISSIMÆ ET CELSISSIMÆ
DOMUI SCHOENBURGIACÆ
A CONSILIIS

nec non

PRÆFECTO GLAUCHAVIÆ ET REM-
MISSAVIÆ LONGE MERITISSIMO

PATRONO MEO ET AFFINI
SUMME DEVENERANDO

Dissertationem hanc inauguralem

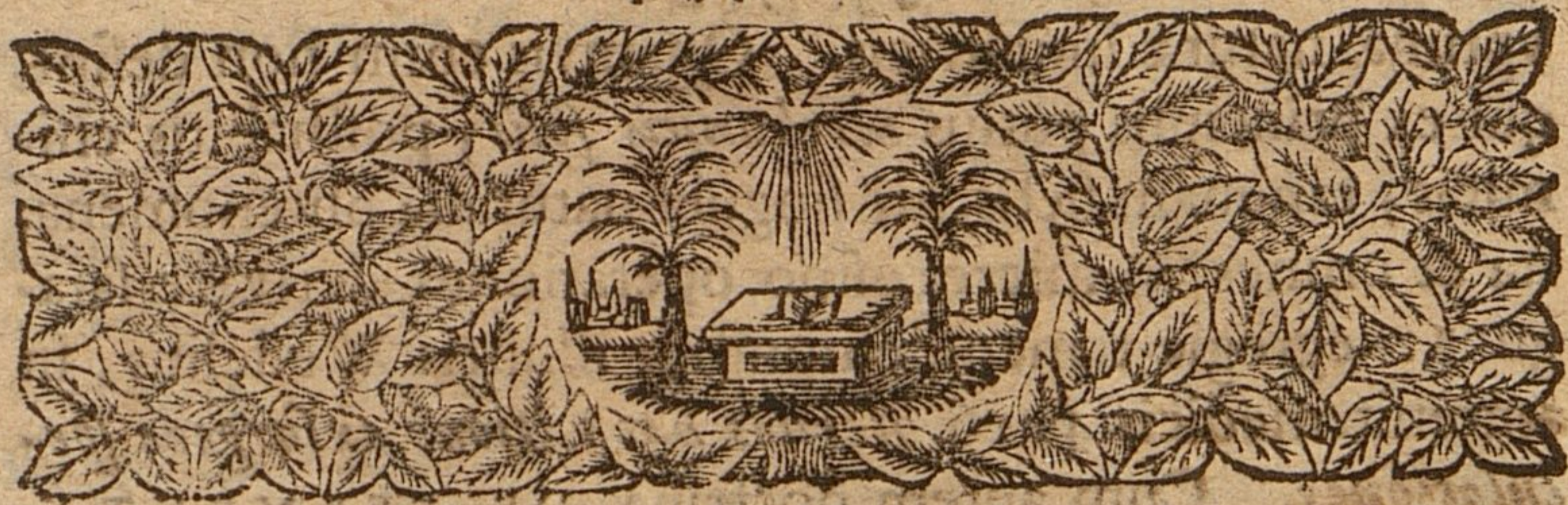
in monumentum
sinceræ gratitudinis
pro innumeris beneficiis

consecrat

A U T O R.

Prooemium.

Gregia sunt verba Ammanni in præfat. ad Medic. Critic. cum dicit: *Omniū diceptionum ferras, in Medicina facile nos posse effugere, si modò unicà nobis vice liceret ingredi natura laboratorium, & in illo videre ipsam v.g. chylificantem, sanguificantem &c.*

Licet enim *Architectonica* ὅσα αἰὲς γεωμετρεῖν in machina microcōsmica à fidis ipsius indagatoribus optimè hodiè sit detecta, in eaque maximè considerabilis humorum vitalium motus & circulatio: maximis tamen contentionibus & dubitationibus adhuc subesse videtur id, quod præcipuam Medicis in curandis morbis affundere debebat lucem & à quo primam trahit originem fabricæ humanæ integritas & sanitas; istorum nempe *humorum elaboratio, actio & motio interna*, quippe ex effectu saltem sui considerationem nobis permittentes. Veterum etenim *πέποισις* & *πεπεσµός* humorum, mediante solò calore, juxta eorum placita, peracta, omnium consensu, sunt insufficientia. Hinc recentiores, imprimis Helmontius, Willius, Ettmüllerus &c. per *fermentationes* rem explicare conati sunt; innixi præcipuè principiis chimiæ, tanquam

optimæ naturæ imitatricis. Quamvis enim non desint, qui ex principiis potius *mechanicis solis*, posthabitis chemicis, tanquam fictis, uti singula naturalia phœnomena, ita & omnes in microcosmo operationes derivare satagunt: egregie tamen demonstrat illustris Wedelius, in *amœnit. medicis. p. 26. steriles hac ratione exsurgere speculationes.* Cum autem doctrina DE FERMENTATIONIBUS IN MICROCOSMO admittendis, ab his laudetur, culpetur ab illis, digna mihi visa est, ut *inauguralis speciminis* locò à me consideretur. Faxit Deus T. O. M. feliciter, huncque laborem in nominis sui gloriam proximique commodum clementer dirigat.

C A P. I.

de

Fermentationibus in genere.

§. 1.

Acturi de fermentationibus specialiter in Microcosmo contingentibus pauca de iis in genere præmitteremus, quæ ad speciales has illustrandas facere poterunt. Sepositâ autem & præsuppositâ nominali significatione, quâ *fermentatio nihil aliud, quam fervorem, à causa interna profectum significat*, brevitatis causâ ad realem pergimus definitionem.

§. 2. *Fermentatio est motus intestinus lentus & saepe turbulentus particularum heterogœnarum, excitatus à substantia aëreo ætherea, poros corporum intimè penetrante, & ab extra ambiente, fermentisque adjunctâ tendens vel ad majorem mixti perfectionem, vel insignem transmutationem.*

§. 3. *Motum intestinum, imò merè ferè naturalem probat ἀνοψία, rerum nempe fermentantium in tumorem elevatio, absque additō etiam nonnunquam fermento. Licet enim*

enim

§(5)§

enim in *naturales & artificiales*, certò respectu cum Willis tract. de ferment. rectè possint distingui fermentationes, levis tamen est opera, quam artifex contribuit, fermentanda solum conjungendo & decenti loco ac vasi demandando, eorum motum vel promovens vel limitans.

§. 4. *Lentum motum* diximus, ut ab *effervescentia* distinguatur, eaque tam *purè salina*, ad *sensum frigida*; in qua *salia contraria soluta absque intermixtis sulphureis, terreis, viscidis particulis*, subito & cum *vehementia quadam congregiuntur*: quàm ista, quæ *cum incallescencia à salibus & corporibus terreis metallicisque*, aqua item & igne ac C. V. oritur, inque aliis id genus *ebullitionibus* observatur. Motus autem *turbulentus* in fermentatione absoluta & sui juris, nec à causa vel interna vel externa impedita vel restrictâ, facile patet, dum ea tamdiu durat, confusæque *particulæ* agitantur, donec se invicem vel planè destruant, vel nonnullæ *dominiò* potiantur.

§. 5. Subjectum fermentationis indigitavimus *particulas heterogeneas*; per quas præcipuè intelligimus *salia contraria soluta, sulphureis & terreis intermixta*. Neque enim in corporibus *homogeneis & salibus contrariis manifestis destitutis*, v. g. aquâ simplici, motus fermentativus locum habet, & licet simplicem *intestinum omninò admittant*, nec *perfectionem* tamen aut *immutationem* adeo sensibilem, ac à fermentatione exurgere solet, patiuntur.

§. 6. Causa efficiens est *substantia aëreo-etherea*, omnibus corporibus intimè præsens & intermixta, cum exteriori tamen ambiente communicans, unde pro hujus constitutione modò acceleratur, si tepido loco fermentanda reponuntur, modò retardatur, si frigidiori. Hinc Helmontius *calorem excitativè fermentare* rectè asserit. Talis *excitativa & promotiva* causæ titulum merentur etiam fermenta, quæ ab artifice ad accelerandas fermentationes, aut ad determinandas easdem adhibentur.

§. 7. Duplicis autem generis esse solent fermenta. Alia continent partes heterogeneas, in motu jamjam constitutas; massæ igitur alii convenienti addita, particulas istius torpidiores adhuc, in consortium motus rapiunt similesque illis qualitates imprimunt: Alia per particulas quietas quidem, & ad sensum homogeneas, contrarias tamen his, quibus adduntur, motum iis juncta excitant. Priora à Willisio, l. c. dicuntur *Fermenta absoluta*, quorum exemplum fermentum panis, & fecet cerevisiæ præbent; Posteriora verò *respectiva*; qua ratione sal tartari fixum in tartaro crudo fermentationem excitat.

§. 8. Effectus fermentationis est *resolutio & subtilisatio concreti fermentescentis*, quam aliarum particularum unio, aliarum separatio sequitur: variatque pro diversitate ingredientium, de hoc vel illo sale magis participantium; deinde pro varietate fermenti, & majori vel minori ejusdem gradu; & denique pro intentione & limitatione artificis eam determinantis & dirigentis. Omnes tamen collimant ad finem vel *perfectiōnis vel transmutationis*. Hinc quando à B. Rolancio in Chymia putredo non nisi gradu à fermentatione differre statuitur, ab illustr. Wedelio, in tr. 1. de sal volat. plant. hæc *excitativa*, illa *destructiva fermentatio* dicitur.

§. 9. Ratione igitur diversorum effectuum fermentationis commode potest distingui in *Oeconomicam, Chemicam, Physicam & Microcosmicam*. Omnes tamen ex chemicis principiis, mechanicis communibus junctis, explicandæ.

§. 10. Priores duæ *artificiales* dici solent; quod pro intentione artificis vel possint *accelerari*, vel *procrastinari & limitari*. Prima circa *alimenta*, altera circa *medicamenta*, citò tutò & jucundè operantia paranda, versatur: de quibus vid. Willif. l. c. Kergerus, Cramerus, in colleg. chim. & Wedelius Disput. de fermentis chemicis.

§. 11. Physicæ fermentationes *soliis natura opera* sunt, inque generatione, auctione, nutritione, in minerali, vegetabili & animali Regno conspicuis, celebrantur.

§. 12. Multis tamen inter has prærogativis sese commendat ea, quæ in animalibus conspicitur, quippe non à sola universali efficiente causa dependens, sed sub dominio vitalitatis agente & limitatâ. Cum autem primario considerationis medicæ sint ea, quæ in nobilissimo viventium, *homine* nempe contingunt, ad fermentationes in illo concedendas, quas *Microcosmicas* vocare placet, considerandas me converto.

C A P. II.

de

Fermentationum Microcosmicarum fundamento & inchoatione in ventriculo & intestinis.

§. 1.

Fermentum *transmutationum parens* optimè dicitur ab Helm. Tr. imago ferment. &c. omnesque in rerum natura mutationes, quæ externum impetum & motorem non agnoscunt, absque dubio intestino, h. e. fermentationi tribuendæ sunt. Perpensâ igitur insigni istâ immutatione, quam in primis statim viis subeunt alimenta, mirari subit, cur tantoperè displiceat neotericorum multis fermentationis notio huc applicanda, ut *solutionem* potius, *extractionem*, imò & *emulsificationem* ipsi substituunt, operationes longè simpliciores & insufficientes, & leviores, quam hic conspicitur, *texturæ immutationem* inferentes; nisi cum Illustr. Wedelio in *Physiol. ref. p. 246. extractionem fermentificam* perquam commodè dicere velis.

§. 2. Videbimus nihilominus quædam ponderosiora eorum argumenta, quibus nituntur. Horum primum est; *Ex digestis alimentis nullam esse sperandam spirituum ardentium destillationem, nec in acetum conversionem, nisi in statu p. Nisi 211*

§. 3.

§. 3. Verum sciant isti, his solis effectus fermentationis minimè terminari, nec *intentionem naturæ* (sunt verba Helm. Tr. vit. §. 8.) *semper esse, procreare aquam vitæ*, cum aliud in nobis sit fermentum, quo res resolvuntur in chylum, atque illud, quo dimittunt spiritum ardentem. Possè verò & ex lacte potum ardentem & vinosum parari, testatur Cramer. in Colleg. chim. c. 5. sed adhibito fermento peculiari, vinoso sc.

§. 4. Deinde ex quolibet corpore fermentato non statim prodire spiritum *φλογιστόν*, patet ex pane, in cujus elaboratione omnes quidem fermentationem admittunt, cum tamen non nisi spiritus acidulus inde destilletur. Acetorum autem productio, uti nimiam atque iteratam liquorum, v.g. vini fermentationem postulat, ita non rarò, quamvis quodammodo p. n. in ventriculo locum habet; quando ob fermentationem diutius protractam, sive id vitio organi, sive assumptorum fiat, acidum vitiosum satis sese exerit.

§. 5. Neutiquam verò *spirituum ardentium & acetorum elaborationem adequatam* chemicarum fermentationum effectum esse, vel solius tartari fermentati exemplum probat, qui spiritum volatilissimum alcalicum fundit; quo etiam salia volatilia vegetabilium per fermentationem parata pertinent. vid. supra laudat. Experim. de sale volat. plant. Wed.

§. 6. Alterum præcipuum argumentum illorum est; *quod facillè aliàs fermentescibilia, difficulter digerantur*, v. g. fructus horæi, mustum &c. *minus verò fermentescibilia* v. g. carnes, pinguedo &c. optimè. Verùm quod carnem & pinguedinem attinet, haud inviti equidem concedimus, eas sibi solis relictas & extra regimen vitale stomachi in loco calido & humido commorantes, ob teneram suam texturam, & laxiorem salium volatilium cum oleosis, aquosis & terreis connexionem, promptè in putrilaginem resolvi: negamus tamen id sine omni fermentatione contingere, quam omnis putredinis initium esse certissimum est.

§. 7.

§. 7. Quod verò carnes in ventriculo sano nullam putredinis labem sentiant, id cum *brevitati temporis*, quod ibi transigunt, tum *calori vitali balsamico* adscribi debet, qui chylum per longos intestinorum ductus ab omni fœtore putrido usque ad colon tuetur, ubi demum ulterius evolutæ reliquæ salis sulphurei moleculæ nares vehementius feriunt, & proin ingratiore odore afficiunt.

§. 8. Juvat præterea etiam in hominum ventriculis insigniter fermentationem carniū ac pingvium, cum ipsis simul assumtus & ope masticationis probè permistus panis; dum mediante hujus vi fermentativa illarum particulæ nutritioni jamjam aptæ evolvuntur & specificò caractere à fermento ventriculi imbuuntur.

§. 9. Quod autem facilè vel citò nimis fermentantia inepta sint ad fermentationem vitalem, propter *crudos ipsorum succos* contingit, quibus turbas potius maximas movent quam pacatam fermentationem. Hinc iidem fructus horæ benè maturi, non tamen nimium mites, imprimis exsiccati optimè digeruntur & nutriunt, adeo ut nemo nesciat rusticam gentem his sæpè solis suas exornare mensas.

§. 10. Dum autem hæcenus crebrò fermentationis vocabulò usi fuimus, nemo tam vehementem & turbulentam sibi persvadeat in microcosmo, qualis extra illum conspicitur, sed blandam, pacatam, temperatissimam, unò verbo vitalem, ab aëreo-ætherea materia in Archæo, sive principio nostro vitali, per ideas certas à prima generatione unicuique individuo impressas, specificatâ ortam.

§. 11. His præmissis definimus cum clarissimis Medicinæ Antistitibus, Wedelio atque Etmullüllero, fermentationem primordiale in ventriculo, quod sit *actio principii nostri vitalis, beneficio fermenti & caloris alimenta in massam pultaceam transmutantis, ob segregationem & immutationem particularum nutritioni aptarum.*

§. 12. Differt primariò fermentatio microcosmica,
B ejus.

ejusque initium in ventriculo ab aliis *causâ efficiente nobiliori*. Licet enim omninò & hic ætheris atque aëris præsentia & activitas non fit neganda, *confusè* tamen non agunt, sed *intra limites certæ circumscriptionis*, sub imperio & determinatione *principii nostri vitalis*; quod sive *Archeum*, sive *calorem innatum* & *spiritum vitalem*, sive aliò modò vocaveris, idem erit. Cum autem superius cap. 1. dictum sit, ad fermentationem promovendam requiri *fermentum & calorem*, de his sapientissimus Creator ventriculo itidem prospexit, jam considerandis.

§. 13. Fermentum primum microcosmicum, fermentationem vitalem in assantis inchoans, characteremque statim individualem iis imprimens est *lymphæ illa cum gastrica, è glandulis ventriculi atque œsophagi, tum ex oris glandulis secreta, sensim deglutita, copiosâque materiâ aëreo-athereâ per inspirationem commistâ facta*, quæ rugis ventriculi inhærens, ibidem ob contenta salina & sulphurea, stagnandò nanciscitur majorem vim fermentativam, quod omni lymphæ corporis solenne esse solet; relictis imprimis semper particulis quibusdam, vel ad minimum miasmate quodam ex massa alimentorum ad intestina jamjam provoluta.

§. 14. Flacet autem iis, qui extractionem amant, *menstrui* potius titulò insignire lympham illam glandulosam; Enimverò, nisi menstruum, fermentativâ simul vi præditum intelligatur, insufficiens est ad exhaurienda phænomena hic contingentia; partim quod menstruum, quâ tale, adeò magnam transmutationem rei extrahendæ non inferat, partim quod copiâ illi proportionatum esse debeat, quod hic non videtur.

§. 15. Fermentum igitur potiori jure dicenda erit lymphæ illa, i. e. *talis liquor vel substantia, quæ in pauca quantitate est operativa*, res quibus commiscetur in motum intestinum rapit, sal atque sulphur ipsarum explicat, inque naturam sui similem convertit, quod de extractis dici vix potest.

§. 16. Un-

§. 16. Unde autem dependeat virtus ista fermentativa hujus lymphæ, porrò est dispiciendum.

§. 17. Originem suam debet lymphæ hæc sanguini arterioso, neque diversa videtur ab ea, quæ à reliquis glandulis conglomeratis & coacervatis separatur. Hinc sponte cadit opinio, quæ fermentum ventriculi *expressè & pure acidum* nonnulli putarunt, cum tale massa sanguinæ sit inimicum, atque morbificum.

§. 18. Quod autem sub viscedine sua seu sulphureo velamine salia abscondat, negari non potest; illa autem perfecte salia seu saturata esse inde videtur impossibile, quod hæc ratione tam facilis alterationis non sit capax, quam tamen stagnando in quovis loco subit, imprimis in ventriculo, si longius procrastinetur alimentorum assumptio, ad sensibilem & majorem subinde acorem tendens.

§. 19. Videtur autem probabile lympham illam fermentativam in statu naturali juxta salia volatilia alcalia in recessu etiam sulphureo suo schemati involutum habere *sal quoddam volatile acidulum*, ventriculo admodum gratum, ejusque ratione, si proportionatum fuerit, potissimum appetitum cieri; quatenus illud in lymphæ stagnante & fermentante primò evaporat, nervosque afficit.

§. 20. Non ignota quidem est objectio, appetitum nonnunquam *aromaticis*, aliquando *salsis & alcalicis* excitari, hincque vi hypotheseos nostræ nihil obstare, quò minus & fermentum ventriculi dictas illas qualitates obtineat. Verùm cum unica quidem sit causa appetitum, cæteris paribus, excitans, blanda nimirum & vaporosa fermenti ventriculi ad nervos ejusdem & œsophagi appulsio; à permultis contrà causis impediri, hincque appetitus vitari possit: facile patet diversa quoque requiri remedia, impedimenta illa tollentia, & hinc argumentationem illam esse incongruam.

§. 21. Quippe cum fermentationum operationes tanquam *causæ essentielles in rerum transmutationibus*, secundum Helmont. tr. spir. vitæ §. 16. à priori sint indemonstrabiles,

non nisi à posteriori etiam vitiis ipsorum poterimus mederi, aut talibus adhuc destituimur medicamentis, quæ universa- liter & per se talia præstare possunt. Omnium tamen prima- rii appetitus restauratores videntur *acida, potissimum aroma- tibus vigorata*; quatenus, si nulla alia adest causa vel mate- ria vitiosa, appetitum impediens, quam privativa illius fer- menti naturalis ventriculi, hæc nervos ejus blandè afficiunt, glandulas stringunt & irritant, atque sic officii sui archæum commonefaciunt.

§. 22. Patet etiam vis illa salina acida in bulimo sive ap- petitu aucto & vitioso, ubi acor fixior atque major longè na- turali adest, per absorbentia, alcalia, terrea, ad debitam pro- portionem redigendus. Quæ si copiosiora adhibeantur, omisso calore vitalem roborantibus, appetitum planè pro- sternunt.

§. 23. Quodcumque igitur aliquando p. n. augetur appetitumque ultra modum exasperat, & ex assumtis non rarò copiosis acidis & acribus tale redditur, illud omnino & in statu naturali quodammodo adesse, probabile est. Licet autem tunc ad sensum sit insipidum, orificium tamen ventriculi su- perius sufficienter afficere valet, cum hanc regionem exquisi- tissimo sensu gaudere notum sit.

§. 24. Fit itidem, quod monstro simile est, aliquando, ut *enormiter auctò hoc acidò, pereat nihilominus appetitus*, in sto- macho sc. balsamicò calore suò destitutò, & per consequens ad concoquendum prorsus ineptò. Unde dum copia crudæ pituitæ simul in prima culina colligitur, hæc unà cum cibo- rum malè coctorum reliquiis ibi non amplius pro *suscitando naturali edendi desiderio blandam pressuram, sed dolorem* potius nervis infert.

§. 25. Variat etiam acor hic in singulis ferè individuis, tum alia magis temperatum & blandum, alia magis auctum possident; qui tamen ipsis, quatenus crasi M. S. & humorum reliquorum proportionatus est, nullas molestias creat. Uti
diver-

§ (13) §

diversitas ejusmodi in sanguineis, cholericis & melancholicis quotidie videnda occurrit.

§. 26. Alterum instrumentum requisitum est calor; ventriculo tum à sanguine arterioso & venoso, tum à visceribus circumjacentibus, nec non à cibis haud raro eorumque condimentis, suppeditatus.

§. 27. A calore hoc motus fermenti ventriculi & salivæ inter manducandum alimentis permixtæ, maximè promovetur, salia ipsorum acidula alimentorum alcalicis, alcalica volatilia acidis imprimuntur, accedente imprimis potu, vel fluidò aliò diluente, sulphur ipsorum alibile evoluitur, immutatur, cum vehiculo tam lymphatico corporis, quam potulento accessorio, itidem immutato, unitur & quicquid antea habebat virium & facultatum ex parte deponit. Unde tota alimentorum textura corruat necesse est, idque sensim & blandè in sanis; cum non unius horæ, sed trium, quatuor & plurium opus sit.

§. 28. Sequitur inde statim particularum salino-sulphurearum magis solubilium & volatilium per pylorum evaporatio, unde subito aliqualis virium post assumpta alimenta refocillatio contingit, quæ vel maximè motum illum fermentativum probat.

§. 29. Reliqua massa, conjunctis intimius salinis cum oleosis & viscidis particulis, colorem albicantem nacta, succedaneâ turgescentiâ, accedente ventriculi motu constrictorio & peristaltico, sensim atque sensim per pylorum itidem promovetur.

§. 30. Nancisci hac ratione alimenta fermentata & digesta qualitatem ut plurimum *acido-salsam*, præter sensum gustus, teste Ettmüll. in fundam. Medic. p. 64. ex eo etiam probabile fit, quod paulò post alimenta solida ad potus assumptionem instigemur, cujus appetitum à falsis etiam artificialiter excitari notum est.

§. 31. Variare tamen qualitatem hanc chyli, cum ratione fermenti individualis, tum ratione assumptorum necesse est. Hinc largiorem potulentorum, vini atque cerevisiæ

ingurgitationem qui insequuntur vomitus, sunt acidissimi, imò fauces erodentes. Deinde cum in nostris provinciis frequentissima sit acidorum inter cibos assumptio, absque dubio chylus nunc ad majorem, nunc minorem inclinabit aciditatem.

§. 32. Cum verò sic præparatus cremor s. chylus, propter varias explicitas qualitates salinas crudior adhuc sit & ineptus, ut sanguini placidè & absque tumultu affundi queat, continuatâ opus est immutatione, saliumque explicitorum inversione, uno verbò, *novò fermentò.*

§. 33. Constituit hocce provida natura in intestino duodeno, *bilem* nempe. Hæc etenim sulphureâ, amarâ & alcalicâ substantiâ, ab aliis abunde demonstratâ, prædita, non levem aliquam & superficialem, sed intimiorem commistionem h. e. *fermentationem* & confermentationem instituit; unde mirabilis mutatio & qualitatum & saporum oritur, ut sapore acido-falso chyli pereunte, nec hic tamen, neque excrementa amaricent, sed ille dulcis, hæc ferè insipida, ex curiosorum relatione, evadant.

§. 34. Summò igitur jure *alterum locum inter fermenta microcosmica bilis sibi vindicat.* Et nemo, puto, fermentationis hic continuationem, aliter à bile determinatam, negare poterit, qui copiosos flatus, certissimos fermentationis testes, in intestinis generatos considerabit. Et utut quò copiosiores hi sint, eò etiam magis p. n. & à vitalis blandæ fermentationis lege aberrantes habendi: ex his tamen concludere licet, in statu naturali motum fermentativum blandum, in p. n. verò exorbitantem dari. Posterius in cadaveribus nonnunquam occurrit, ut bilis, cum ventriculi liquamine commista, copiosam statim spumam, subitanæ effervescentiæ testem, excitet, qualem & quidem tantam, ut intra ventriculi parietes contineri non potuerit, in cadavere maniaci observavit *celeberrimus Lipsiensium Petermannus, quem Præceptorem in arte medicâ habuisse, inter felicitiora fata primo loco repono.*

§. 33. Mul.

§. 34. Multum etiam contribuete & juvare fermentationem hanc in intestinis *succum pancreaticum* amplò satis ductu in ea effusum, certum est, licet non ob aciditatem majorem & sensibiliorem, hanc enim præ alia lymphæ ipsi competere non est demonstratum; sed quatenus dilutione sua præcavet, ne in concursu illo bilis cum chylo coagulatio quædam, filtrando & separando huic inepta, contingat. Cum etiam bilis influxus in intestina sit continuus, opus etiam erat succo hoc, qui extra partem & chyli novi adventum bili sese fisteret contrarium, partim caveret, ne qualitate suâ amaricante vasa lactea ingrederetur, partim etiam intestina turgida aliquatenus asservaret.

§. 35. Temperato hòc modo chylo, & aptiore reddito, ut sanguini affundatur, reliquæ alimentorum inutiles, principiis suis activis multum privata & à vitalitate remota in crassis intestinis putredinem subeunt, quæ iterum tanquam major & extremus fermentationis terminus priores gradus prægressos arguit. Qualis putredo etiam p. n. nonnunquam in ventriculo accidit post nimiam fermentationem ciborum, v.g. in hypochondriacis, quam foetidus halitus oris indicat; vel quando, ob pylori obstructionem, diu nimis in ventriculo hospitari tenentur, quale exemplum ante laudatus D. D. Petermannus in virgine, alimenta etiam mollia per aliquot dies retinente & putrida rejiciente, observavit.

C A P. III.

de

Fermentationis Microcosmicæ continuatione in sanguine.

§. I.

Dari adhuc, præter motum circulatorium, in sanguine intestinum quendam, omnes concedunt, ab eoque caloris

in

in microcosmo continuationem optimè deducunt. *vid. Bobn. Circul. Anatom. & Physiol. p. 33. seqq.* Unde & à Malachia Truſthon *motus caloris* dicitur; *fermentativum* verò dici poſſe, non æque congruum plerique putant.

§. 2. Nos verò nulli dubitamus cum Etmüllero l. a. c. x. afferere, motum ſanguinis ſano ſenſu eſſe *fermentativum* illique qui in primis viis fit, rite peracto, etiam bonitate ſua reſpondere, niſi à cauſa externa vel fermento peregrino impeditus fuerit; illo verò viciato, ſimilis etiam noxa huic affricata continuetur.

§. 3. Eſſe tamen hunc ipſum præ illo, qui in primis viis contingit, magis adhuc temperatum, blandum & vitalem, ſenſibusque naturaliter minus obvium, ultrò largimur, cum hic in intimius vitalitatis conſortium ſint admittendi humores, qui ibi primum quaſi ejuſdem gradum acquirebant, à partibus excrementitiis liberabantur, amplioribusque vafis continebantur. Nihil igitur obſtat, quo minus fermentativum motum retineamus, licet effectibus ſpecialibus aliarum fermentationum non reſpondeat, quod plerumque opponi ſolet, id enim propter diverſum fermentum & vitalitatis dominium impoſſibile eſt.

§. 4. Heterogeneitas quidem tanta, quanta in rebus aliis fermentantibus, & ex parte etiam in primis viis obſervatur, in ſanguine non datur, eâ enim per præcedaneas fermentationes reſpectivè ablata eſt; latens tamen, licet primo intuitu minus apparens, omnino ei competit. Continet enim adhuc ſalia contraria, tam ex illo ipſo, quam ex urina, infallibili ſtatu M. S. ſalini teſte, facili enchireſi per chimiam ſeparabilia, volatilia tamen, partibus oleoſis & ſulphureis involuta, & ab Archæo, ne impetuoſius in ſe invicem agere poſſint, aut unum alterum deſtruere, reſtricta. Neque etiam ad ſalia per chimiam demonſtranda tam vehemens & deſtructivus ignis gradus requiritur, qualem Borellus Prop. 31. P. II. depingit, & ex hac ipſa ratione ſalia ſanguinis negare intendit, quæ tamen Prop. 15. per chimiam demonſtraverat: ſed
leni

leni calore secedunt, per præviam in corpore peractam fermentationem prædisposita.

§. 5. Simplicior itaque videtur & generalior motus intestinus qua talis, cum is in omnibus liquoribus quidem locum habeat, non tamen nisi in heterogenies, ubi fermentatio audit, texturæ immutationem & perfectionem producit. In sanguine igitur emergit exinde continua salium & sulphuris volatilifatio, quorumque puriores partes cum subtili athere mixtæ spiritus constituunt; fit ad insensibilem transpirationem dispositio, calorisque vitalis continuatio, qui p. n. auctô illô motu intenditur, ablatô itidem deficit.

§. 6. Quæritur jam an hic iterum peculiari opus sit fermentô sanguificatorio & chyli perfectivo, & an in corde ponendum? quæ sententia est Helm. Cartes. Holst. Bartholin. &c. & si latius sumatur fermentum, pro quovis principio alterativo & immutativo, omninô locum habet.

§. 7. Nimirum cum omnis chylus cordi sit infundendus, aliàs nutritioni minimè aptus, (neque enim ventriculum & intestina immediate chylo nutriri quispiam concedit:) probabile fit, fermentum tale seminale, vitale cordi competere, quod ultimum vitalitatis gradum chylo imprimit, ne turbulentiorum motum & facilius ad corruptionem tendentem in vasis continuet, quæ, impressô in corde & redintegratô per crebriores transitus fermentô illo specifico vitali, non sunt metuenda.

§. 8. Idem censendum est de fermentis specificis quorumvis viscerum, de quibus Helmont. Tr. sextuplex digest. alim. hum. *Notavi, inquit, quod partes singulæ singula obtinuerint fermenta, cum horum sit in transmutando inevitabilis necessitas.*

§. 9. Cùm enim in quolibet viscerum sanguis vel peculiarem perfectionem patiat, vel demum diversi succi ex eo præparentur, singulaque viscera interna singulari sapore

C

gau.

gaudeant, talia ex sola mechanica pororum configuratione, prout nonnullis placet, derivare velle insufficiens videtur, cum filtra sive colatoria, qua talia, ad fluida transmittenda indifferenter se habeant.

§. 10. Quapropter viscera in transmittendis varii generis humoribus non merè passiva, sed activa maximè concipere par est, idque ratione seminalis fermenti iis competentis, id quod in hepate, renibus, testibus, utero &c. omninò locum habere potest.

§. 11. Quando quæritur de origine talium fermentorum, ille absque dubio debetur lymphæ microcosmicæ, si quidem ulla materialitas in iis locum habere potest; illa enim varias formas & qualitates, tum ratione contentorum, tum ratione ideæ in glandulis secretoriis illi impressæ, assumere apta est, ubi non negamus & structuram organicam concurrere posse. Succus autem nervosus nutritius, qui à Guilel. Cole Tr. de secretione animali; huic negotio præesse dicitur, tanquam obscurus & nondum demonstratus, huc non quadrat.

§. 12. Si verò natura & formalis operandi ratio istorum fermentorum urgeatur, confitemur cum celeberrimis viris ignorantiam, & à tergo tantummodo eorum operationem spectamus & admiramur. Hinc Helm. Tr. cit. §. 12. optimè: *Fermenta nil habent præter aut extra se quod sibi dignè queat assimilari; cum sint dona specifica nature vitalis* §. 14. *Quoniam cum fermenta sint de classe formalium & seminalium, idè quoque se è consortio planè materialium qualitatum segregant.*

CAP.

C A P. IV.

de

Fermentationibus Microcosmicis
præternaturalibus morboſis.

§. 1.

Visa hætenus fermentationum microcosmicarum naturali-
ter ſeſe habentium indole, dependente ſcilicet à ſalibus co-
trariis, ſub juſta proportione ſulphureis, viſcidis particulis,
mixtis, ab æthere commotis & à principio noſtro vitali deter-
minatis: a veritatis tramite jam non aberrabimus, ſi ab his
ita ſeſe habentibus, præſuppoſitâ juſta partium ſolidarum con-
formatione, ſanitatis noſtræ integritatem dependere, conclu-
damus, ex quocunq; verò modo læſis & depravatis morbos
vel proximè vel remotè ſuam trahere originem, omnemque
curationem eorum juſtam proportionem reſtituendo abſol-
vi, hincque non incommode morbos, qui alias intemperiei ti-
tulò veniunt, vitia læſæ fermentationis dici poſſe.

§. 2. Quemadmodum autem fermentationum illarum
formalitas à priori vix eſt perſcrutabilis, ita multò minus ea-
rum vitia à priori explicabilia ſunt, ſed tantummodo ex effe-
ctu & alterationibus corpori inductis demum patent, aut ſe-
cundum *Hippocrat.* ex ſaporibus eorumque facultatibus & po-
tentiis determinanda veniunt. Hinc plures morbos, qui in
iſta quaſi herba feliciter ſuffocari & curari potuiſſent, propter
latentia ipſorum ſemina & incrementa, tum demum, quum
fructus & effectus ſatis funeſtos nonnunquam edunt, cura-
tionemque aut plane reſpuunt, aut certe difficilem reddunt,
aggredi nobis licet.

§. 3. Sufficiat autem nobis, cum ad majorem perfectio-
nem aſpirare non liceat, firmis demonſtrationibus à poſterio-
ri,

ri, effectu nempe tum morborum, tum medicamentorum defumtis, probare posse, hoc vel illud fermentationis microcosmicæ vitium subesse, proque hujus diversitate, diversa remedia requiri.

§ 4. Cum autem videamus, cum chronicorum morborum mineram atque fomitem in primis viis latitare, tum acutorum principia non raro ibidem cudi: operæ pretium erit fermentationum in iisdem peractarum aberrationes primo loco considerare.

§. 5. Prout autem earundem ibi peracta legalitas primario *Archæo* est adscribenda; sic & degeneratio ab eodem vel debilitato vel impedito erit derivanda. Sicut enim fanis omnia sunt sana & vigori *Archæi* parent: ita contrarium iis accidit, qui calorem vitalem vel à prima usque generatione debiliorem obtinent, vel ex nimis studiis, senio, inordinata diæta &c. illum labefactatum possident.

6. 6. Videre ibi licet fermentationes contingentes, vitalitatis dominiò debilitato, blandum *ὄργανον* renuere, & motum, extra microcosmum fieri solitum, affectare. Patet id quàm maximè in mortuis nonnullis, in quibus, si adfuerint adhuc humores sufficientes, iidem, sui juris facti, tumores ingentes & ruptiones non raro inferunt.

§. 7. Ex vitio fermentorum, ejus nimirum quod in ventriculo est & bilis, varix quoque resultant depravationes fermentationis, dum scilicet illud, quod temperatè salino-sulphureum & acidulum in recessu esse debebat, aut aciditate nimia fixa deturpatum est, aut falsedine manifesta, plus minus acris gaudet, hincque iisdem qualitatibus præditus chylus & sanguis, si bilis præterea sit inertior, progeneratur. Hæc verò itidem fortiori, alcalica & fermentativa existente, fermentatio depravata per totam intestinorum arundinem continuatur, chylusque falsus & acris in M. S. intrat. Largissimus hinc profectus morborum & symptomatum exurgit, nimirum chronicorum & acutorum, febrilium, scorbuticorum, hypo-

hypochondriacorum, exanthematicorum, phthificorum, arthriticorum, convulsivorum &c.

§. 8. Nec minora mala exurgunt *ex inertia vel defectu fermenti ventriculi*, dum exin vel imminuitur vel aboletur fermentatio debita alimentorum; quando scilicet illud vel planè non gaudet qualitate sua debita salino-sulphurea, vel sub nimia aquositate aut visciditate absconditam tenet, ut præ illis alimenta attingere atque destruere non possit; hinc vel plane non vel semidigesta excernuntur, aut putredinem in ventriculo subeunt, cruditates nidorosas gignunt, inappetentiam, tumores œdematosos, obstructions, maciemque.

§. 9. Vitiatur porro etiam fermentatio primordialis microcosmi *ab assumtis*. Quamvis enim, calore vitali & fermento benè se habentibus, quicumque cibi ab eorundem vigore facile superentur, continuatò tamen usu omnino noxam inferre valent. Cùm enim temperata hic celebretur fermentatio, temperata etiam alimenta huc quadrant, eamque conservant & contra.

§. 10. Nocent proinde 1. *Nimium & cito fermentescibilia* 2. *Ægrè aut planè non fermentescientia*. Illa, quatenus nimias turbas, distensiones, tormina, flatus, convulsiones &c. inferunt: hæc, quatenus propter nimium vel duram vel viscidam, acidam fixamque substantiam orgasmo fermentativo concipiendo inepta sunt.

§. 11. Pertinent huc nuclei, putamina & membranæ fructuum, item panis viscidus, parum vel non fermentatus. Nec minora tamen incommoda ex ipso nimis fermentato & copiosius ingurgitato, ut & ex cerevisia vetustiore acida, exurgunt. Eadem scilicet ac alias à nimis acidis provenire solent, dum sic quidem alimenta à nimio acore dissolvuntur, ob sal vero hoc excessivum non rite volatilifantur, unde cacochymici & cachectici habitus insequantur necesse est.

§. 12. Per accidens tandem optimam fermentationem,

in primis viis peractam, varios morbos sequi posse, testatur obefitas nimia & plethora, ab alimentis laudabilibus copiosis, vitaque otiosa & absque curis peracta, dependens. Nimirum, dum replentur nimium vasa, tardior humoribus motus conceditur, qui promptos comites, cacochymiam & alios morbos, ex nimia quiete orientes, producit. *Ad summum enim progressi habitus, in deterius ruant necesse est*, secundum Hippocr. aph. 3. S. 1.

§. 13. Fermentatio sanguinis, præter alias causas, à variis chyli vitiis, in primis viis contractis, *imminuitur & depravatur*, prout & superius dictum est. *Imminuitur* accedente chylo, particulis volatilibus mobilibus destituto, aut acido vitioso, fermentationi inepto, sigillato, unde non probè unitur cum partibus coccineis, sed confusè circulatur, easque plus minus coagulat. *Depravatur* à chylo falso, acri, aliaque indecenti qualitate prædito.

§. 14. Maximè omnium conspicua fit fermentatio M. S. depravatè aucta in febribus universalibus & particularibus, quas absq; fermentationis & effervescentiæ ope explicare nemo commode poterit. Hinc & Sennertus, qui per putredinem equidem veterum explicaturus febrium doctrinam, subinde tamen ebullitionis, effervescentiæ & fermentationis mentionem facere cogitur. Rectissimè igitur Kergerus. de ferment. S. 3. c. 3. *Frustra, inquit, laborant, qui paroxysmorum recursus aliis, quam fermentationi, causis adscribunt.*

§. 15. Febres autem sæpissimè ex primis viis & lymphæ reflua, in glandulis peregrinam qualitatem adeptâ, originem trahere, nemo est, qui negat. Videtur autem id præstare fermentum inæquale, inproportionatum, h. e. nimiam heterogeneitate, salibus scil. contrariis excedentibus & sulphureis particulis, nec debita proportione commistis, nec blandè commotis, præditum, quod sanguini in corde commistum, non potest non motum ejus cum circularem, tum intestinum maximè confundere & turbare. Helmontio Tr. de febb. tale fer-

fermentum audit *scoria seu stercus liquidum ex intestinis à venis attractum*; & nihil est aliud, quàm chylus ab acido plus minus fixo corruptus, aut propter bilis inertiam cum salibus volatilibus M. S. immediatè congreuens, aut cum bile confusè mixtus, acido-amaricantem nactus qualitatem.

§. 16. Acidum tale, cum partibus alcalicis, biliosis effervescent, in febribus maximè operativum esse, testatur *urina agrotantium intense tincta, quam tincturam acida illi affusa semper intendere, alcalia verò remissionem reddere, pluribus experimentis testatur Ettmüll. in Pathol. p. 55. seqq.*

§. 17. Motore tali peregrino vel semel, vel per vices sanguini illato, motumque ejus sistente, semper fere primum oritur horror & frigus, à sanguine magis concentrato, spiculis tamen suis salinis peregrinis genus nervosum premente & constringente. Unde vasa disparent, colorque in toto corpore mutatur, donec ætheris contenti motu salia contraria in sanguine compresso eluctentur, in se invicem, propter debilitatum vitale robur, confusè & impotuosè agant, particulas sulphureas biliosas nimis actuent & rarefaciant, ebullitionem, effervescentiam & peregrinam fermentationem inducant, indeque vasorum rursus turgescientiam & calorem intensum inferant, usque dum de ferbuerit fermenti illati vehementia, saliaque contraria se invicem destruxerint, ubi magis naturalis redire videtur fermentatio.

§. 18. Quæ vero sit genuina ratio, cur tam præcisè nonnunquam horam certam in recursum fervent paroxysmi intermittentium, ita ut palmam non raro accuratissimo horologio præcipiant, inter obscuriora adhuc & minus evidentia vel detecta referendum puto. Absque dubio tamen majori vel minori fermenti illius febrilis mobilitati vel fixitati adscribendus erit citior vel tardior paroxysmorum recursum, quod & Sennertus l. c. c. 17. innuit, *ubi pro ratione fermenti sive miasmatis citius vel tardius humores, paroxysmi causâ, effervescente inquit. Hinc non rarò observatur, multiplicari febriles accessus,*

cessus, post acria, aromatica, & facile fermentantia &c. inter-
pestivè adhibita.

§. 19. In febribus continuis & ardentibus, ubi
quasi *domesticum & immanens* est fermentum, secundum
porism. 1. Wedel. ad Aph. 43. S. 4. Hippocr. non desinit ex
toto motus ille salium contrariorum in M. S. donec aut natu-
ra vel sola vel medicamentis adjuncta, aut fermentatio peregri-
na vicerit, & ad corruptionem usque continuata fuerit. Sic
in malignis febribus & peste adeò invertitur sanguinis status
& mixtura, ut tandem muco potius, quam sanguini similis vi-
deatur, teste D. D. Petermanno.

§. 20. Oriuntur tamen & sæpe febres absque ullo fer-
mento turbativo, vel ex primis viis, vel ab extra sanguini il-
lato. Sic in quocunque loco stagnans & extravasatus san-
guis febris causam suppeditare potest. Imo quis nescit, ap-
parenter optimè constitutos & athletici habitûs homines à so-
lo animi pathemate in febres ardentissimas incidere; Ery-
sipelas à solo plerumque terrore vel ira generatur; Subita-
nea itidem refrigeratio corporis nimium æstuantis, sanguinis
stagnationem febremque producit, ubi nemo sibi illatum
tàm subito fermentum concipere poterit. Sed impedita san-
guinis vitali circulatione, aut ex animi commotione exaspe-
ratâ, salia contraria magis in sese irruunt & expanso nimis
sulphure p. n. ardorem producunt. Qualem etiam aër cali-
dior æstivus producere aptus est, accedentibus forte etiam
spirituosis nimis assumtis.

§. 21. *Ab extra* fermenta peregrina M. Sæ inferun-
tur mediante aëre, vel particulis fermentativis, tempore ver-
nali & autumnali, ex terra aut paludibus putridis exhalanti-
bus, fæto, vel miasmata maligna, ex corporibus morbofis
provenientia, continente. Vöcantur vulgo hæc posteriora
contagia, quæ optimò jure fermenta etiam dici possent, cum
in humoribus, quos intrant, eandem dispositionem excitent,
ac in illis fuerat, ex quibus excesserunt. Sic eadem tantum

NON

§ (25) §

non semper patiuntur symptomata miasmate pestilentiali infecti, ac ii, qui priores eam contraxerunt.

§. 22. Fermenta talia salino sulphurea contagiosa sunt vel *magis volatilia*, ex quibus plerumque morbi maligni, breves & acuti v. g. febres exanthematicæ, pestis &c. oriuntur; vel *fixa magis*, & per propinquiorem contactum subjectorum operativa, morbosque longos & chronicos, v. g. scorbutum, luem veneream &c. progignunt.

C A P. V.

de

Methodo curandi fermentationes p. n. Microcosmi.

§. 1.

REstant adhuc curationes deviantium fermentationum in microcosmo considerandæ, quæ *vel à natura sola, vel à fide ipsius ministris, medicis adjuta*, instituuntur, dum nimirum vel nimia limitantur, vel imminutæ restituntur, & itidem fermentationis ope absolvuntur. Veteres *coctionis materia morbifica* vocabulo utebantur; qui, si fermentationum causas atque operationes notas habuissent, forte ab hoc termino non abstinuissent.

§. 2. Naturam nonnunquam solam, tanquam præsidem atque directricem fermentationum naturalium in humoribus nostris, sufficientem esse, ut causas occasionales morbosas, peregrinas fermentationes inferentes, præcipitando, & quacunque via ipsi placet, exturbando, convenientem suis legibus motum restituat, testantur tum ii, qui absque ullius medicamenti usu successive convalescunt, tum qui fortiori animi pathemate excitato, collectis sic spiritibus & conjunctis viribus, à morbis & febribus satis magnis liberantur, ut proinde si unquam, certe *in febribus natura ab*

D

Hip-

Hippocrate rectissime *morborum medicatrix* vocetur, applaudente ipso Helmontio, Tr. de febb. C. XVII. §. 8.

§. 3. Cum vero sapissime natura ita sit debilitata, ut sola causis occasionalibus morborum averruncandis non sufficiat, medicamentorum ope id tentandum, & quidem vel *universali* quodam, vel *particulari* praesidio. Prius imprimis urget Helmont. Tr. ortus imag. morbos. v. 13. *Incaffum*, inquit, *laborat plerumque, quicumque destitutus arcano universali, non pasato prius Archaeo, averruncandis causis occasionalibus operam locat suam.* Particularibus autem pugnamus subsidiis, ubi exorbitantibus in humorum motu depravato particulis salinis & sulphureis, contrarias opponimus; vel deficientibus nonnullis, alias subministramus; vel per consueta naturae emunctoria evacuamus, quicquid naturae molestiam creare solet. In qua medendi methodo Sylvii praxis maximè versatur.

§. 4. Utramque curandi rationem breviter completur Helmontius, quando in Tr. Potestas medicaminum, §. 4. ita loquitur: *Summa sanatio omnium morborum contingit vel per sedationem Archaei & ablationem seminalis & morbi characteris, ab eo producti; vel per ablationem causarum occasionalium & producti morbofi.*

§. 5. Prior ille modus, ex philosophia ipsius peculiari profectus, qua omnes morbos ex Idea peregrina in Archaeo percepta derivat, hincque medicamenta requirit *idealiter, sui radio vel aspectu velut specula lucida operantia archaeumque corrigentia*, vid. Tr. in verbis herbis & lapid. &c. *passim*; tanquam theoria nimis ardua & obscura & propter remediorum ipsius, sulphurum nempe metallicorum fixorum defectum, vix est imitabilis. Penitus tamen absurdam non esse, liquet, quod juxta mentem illustr. Wedel. in amœnit. Medic. cap. de cordialib. fixiora metallica medicamenta v. g. cinnabarina aurum &c. *irradiatione & serenatione quadam spirituum operativa, optime concipi possint.*

§. 6. Suf.

§. 6. Sufficiat igitur, si tali ratione magistros naturæ præbere nos non possumus, prudentes saltem ministros dici posse. Quare curationum nostrarum methodus in eo versatur, ut, quas secundo loco ponit Helmontius, causas morborum occasionales earumque producta removeamus, idque secundum ipsius ductum *removendo noxium & addendo defectuosum*. Ubi tamen iterum ratione prioris, quod mediantibus salibus contingere ait, requirit *salem quendam summum atque felicissimum, qui ultimam puritatis metam in natura attigit, cuncta pervadit, solusque agendo manet immutabilis, quæque alia pro lubitu prompta resolvit obedientia, rebellemque omnem materiam non secus, atque aqua calida nivem, liquat atque volatilizat.*

§. 7. Deficiente autem iterum ejusmodi sale purissimo & perfectissimo, quodque propter temporis longitudinem & sumptuum ad illum requisitorum gravitatem (si quidem vera hæc Helmontii tradita sunt) non omnibus parare talem licet: nihil jam restat, quam ut additis similibus & contrariis, tum causam principalem, tum instrumenta salino-sulphurea, tanquam principia hæctenus detecta, in justa proportione & motu conservemus.

§. 8. Si enim peccat spiritus five calor vitalis, præcipuus ille fermentationum microcosmicarum præses, defectu, debilitate, concentratione aut dissipatione nimia, quocunque in morbo id fiat, illum restituimus, aut vices ejus quadantenus implemus volatilibus salibus, oleosis, nervinis, balsamicis, aromaticis; quibus roboratus sponte rursus officio fungitur.

§. 9. Fermentationes depravatas in sanguine, & primis viis, à fermentis horum dependentes, ex quibus propter salium alterutrum excedens vel deficiens, sulphurisque defectum vel improporionatam mixtionem, vitiosi sapes nascuntur, corrigimus per contraria, vel generalia vel specifica, & morbis certis multivariâ experientiâ appropriata reperta medicamenta.

§. 10. Ita e. gr. salia eminentia & fermentationis motum impediencia, siue intemperiem veteribus melancholicam dictam, emendamus per addita contraria alcalica volatilia, fixa, terrea, oleosa, martialia, cum balsamicis & roborantibus combinata. Salia vero volatilia, oleosa, biliosa alcalica, acria, in intemperie & morbis cholericis, juxta veterum doctrinam, non tantum additis salibus acidis, nitrosis, duplicatis, sed & terreis & absorbentibus compefcimus, aqueisque viscidis diluimus ac temperamus. Quod si per utrorumque inertiam & conjunctam visciditatem nimiam, indeque impeditam particularum sulphurearum rarefactionem intemperies veterum phlegmatica praesto est, tunc per resolventia salina, gummosa, aromatica, amara; sublatâ viscedine, rursus liberior particulis salino-sulphureis actio permittitur.

§. 11. Maximæ in primis operationis in singulis ferè fermentationis depravationibus videmus salia, vel penitus vel plus minusque saturata, tam volatilia, quam fixa, v. g. Liqv. C.C. succinat. Tinct. corall. c. spir. cord. cerv. Liquores perl. ocul. cancr. corall. Panac. Hoffatic. Tartar. vitriolat. Nitr. vitriolat. Terra foliat. tartar. arcan. tartar. &c. quæ medicamenta, tanquam minus in primis viis alterabilia, pro more aliorum, integris magis viribus sanguinem accedunt, latentia atque torpida salia rursus excitant, vel discordiam & effervescentiam nimiam contrariorum salium, interventu suo, sopiunt, hincque præ reliquis magis universalia sunt.

§. 12. Per appropriata & specifica remedia tolluntur specifiçi saporès peregrini, in quibus qualitas humorum & in primis sanguinis & seri falso-dulcis per depravatas fermentationes & peregrina fermenta varie vitiatur. Sic e. g. cortex chin. chin. specifica virtute febribus intermittentibus & in primis tertianis & quartanis medetur: scorbutum frigidum plantæ antiscorbuticæ, v. g. nasturtium, cochlearia, &c. expugnant; martialia hypochondriacorum & aliorum morbo-
rum

§(19)§

rum chronicorum, sacra anchora esse solent, mercurialia venereorum.

§. 13. Peregrinis etiam & venenosis fermentis, sive in corpore genitis, sive per contagia illatis corrigendis bezoardica varia, pro fermentorum scilicet varietate conferunt. Denique fermentis quibuscunque nunc cum, nunc sine precedanea correctione è corpore eliminandis, sudorifera, diuretica, purgantia aliaque evacuantia adhiberi solent.

§. 14. Cum igitur tali medendi methodo, non nova & obscura, sed omnibus ferè nostro tempore familiari, sedulo studeamus, ut in qualitatibus salino-sulphurearum debita miscela conserventur humores corporis, aut ad eandem, si peccant, reducantur, quidnam aliud agimus, quam quod in blando intestino fermentativo motu retineamus contenta microcosmi, quamdiu scilicet vitalis aura, tanquam primaria curationum nostrarum rectorix & determinatrix, à Summo Archiatro fragilibus corporibus inesse, conceditur. Hinc ipsi etiam negantes fermentationes hasce, studiose tamen in praxi iisdem subvenire coguntur.

§. 15. Fateor equidem materiæ hujus dignitatem & nobilitatem ampliorem requirere tractationem, verum cum propositi ratio dicere plura vetet, sufficiant meditatiounculæ hæ, quas pro ingenii modulo pagellis hisce includere, eruditorumque judicio atque censuræ subicere volumus.

S. D. G.

D 3

Doctri-

¶ (o) ¶

Doctrina & virtus bene fermentata trium-
phat,

quod medica & multum qualibet arte valet.
Virtutem comitatur honos, doctrina propagat,
vnde Tibi venient præmia plura breui.

*Honoris meritissimi, affectus sinceri
& gratulationis faustæ
ergo scrib.*

Georgius Wolffgangus Wedelius,
h. t. Academiæ Rector.

Dogmata fermenti doctè jam tradis, amice,
Quæve ferant nostris commoda corpo-
ribus.

Perdoctos ausus noster jam vidit Apollo,
Summaque pro studiis præmia, dixit, erunt.

*Hæc in honorem
Nobilissimi Domini Doctorandi
gratulabundus adpos.*

Rudolfus Wilhelmus Crausius, D.
Prof. Publ.

Pæconiam scandens cathedram Murharde,
paternas

in Te virtutes non periisse probas.
Corporis exquirens vivi penetralia, monstras,
quid ros vitalis, quid calor intus agant.

Ap-

¶ (o) ¶
Applaudo cœptis! meritos quoque grator ho-
nores,
quas Tibi mox facili tradet Apollo manu.

*in honorem
nobilissimi atque clarissimi
Domini Doctorandi
scrib.*

P R Æ S E S.

Quid Fermenta sient, quid Fermentatio præstet,
Et Physicum & Medicum noscere sapè juvat.
Mirantur meritò Sal, Sulphur, Mercuriumque:
Miramur dotes, quas Microcosmus habet.
Res dubia est multis, Fermenta subire Metalla;
De Microcosmo autem certior usque fuit.
Et Fixum præter datur atque Volatile; quicquam
Porrò, (haud Enixum,) quod Sophus Arte parat.
Sextuplex Docti illius Digestio Belgæ,
Cujusvis Docti haud omnia puncta tulit.
JEN A suos habet Hippocrates, hæbet atque Galenos,
Doctrinâ claros Ingeniòque Viros:
Clariùs hi monstrant ea Dogmata Fermentorum,
Et quid in humano corpore semper agant.
Fermentis nostris adsit Benedictio JOVÆ,
Archæus sine qua nil agere ipse potest.
Et Studiis, Domine Affinis, Benedictio JOVÆ
Atque tuæ Praxi præstò sit, oro, precor!

*Hæc in honorem Dn. Affinis sui summos
in Medicina honores capessenti
adjungebat*

Johannes Thomæ, S. G. R.
Hora-

35 (o) 52

Horatius Lib. I. Epistolarum:

Hic MURUS AHENEUS esto:
Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.

Sonnet.

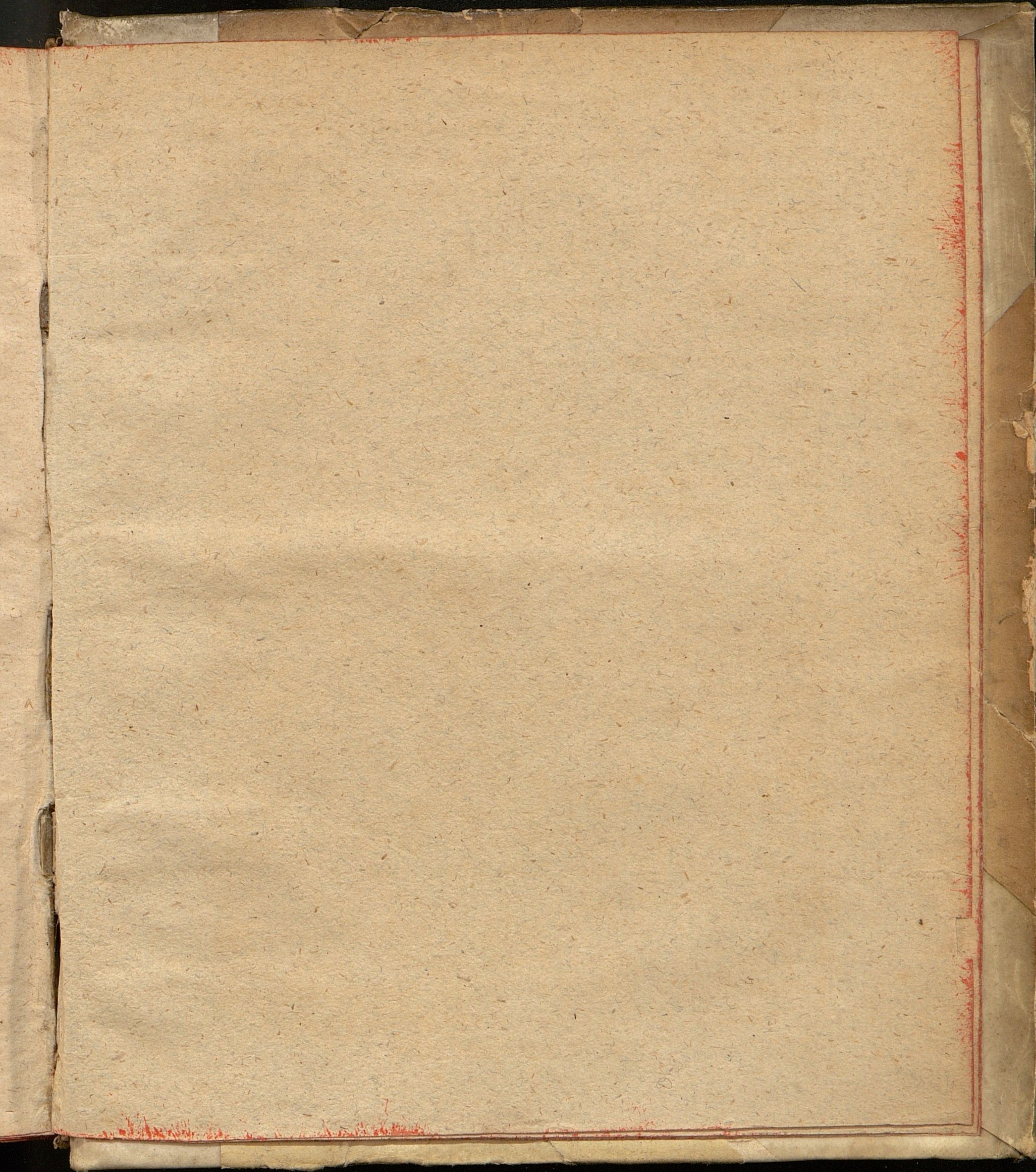
So kan man Mauerhart und Felsenfeste stehen/
Wenn uns kein Fehler-Schmuz in dem Gewissen schreckt;
So ist man iederzeit dem Gegner aufgeweckt/
Im fall uns keine Schuld als Träumer lasset gehen.
Diß kan zwar ins gemein bey jedem Kampf geschehen/
Wo den Bestrittenen kein Wandel-Tand besleckt;
Doch/ da Herr Murbart sich ins Kampf-Catheder steckt
Ist unser Spruch / als wahr/ im Kampf-Gespräch zu sehen:
Weil Er in selbigem sich Mauerhart verhält /
Nicht eines Fingers breit dem Gegner einzuräumen.
Und kan sein steiffer Muht aus diesem Grunde käumen:
Was sein Beruff erhiesch hat er mit Fleiß bestellt.
Drüm/ wähnt Er/ wird sich Gott in mein Beginnen mischen.
Ihn müsse fernerhin des Himmels-Tau erfrischen!

Mit diesem wenigen solten ihre Schuldigkeit
bey dem Hn. Doctorando abstaten
Dessen

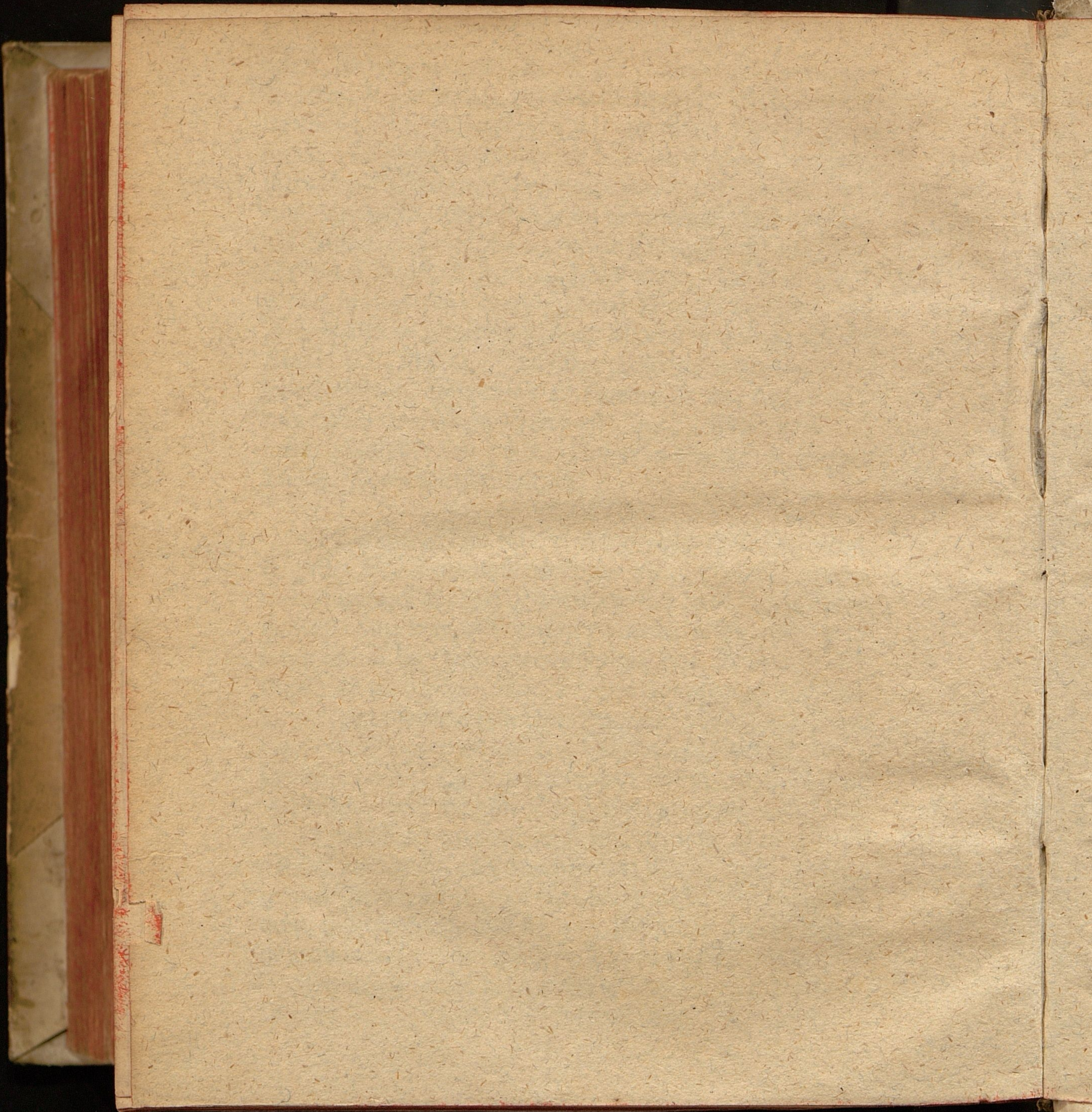
Sämbl. Tischgesellschaft.

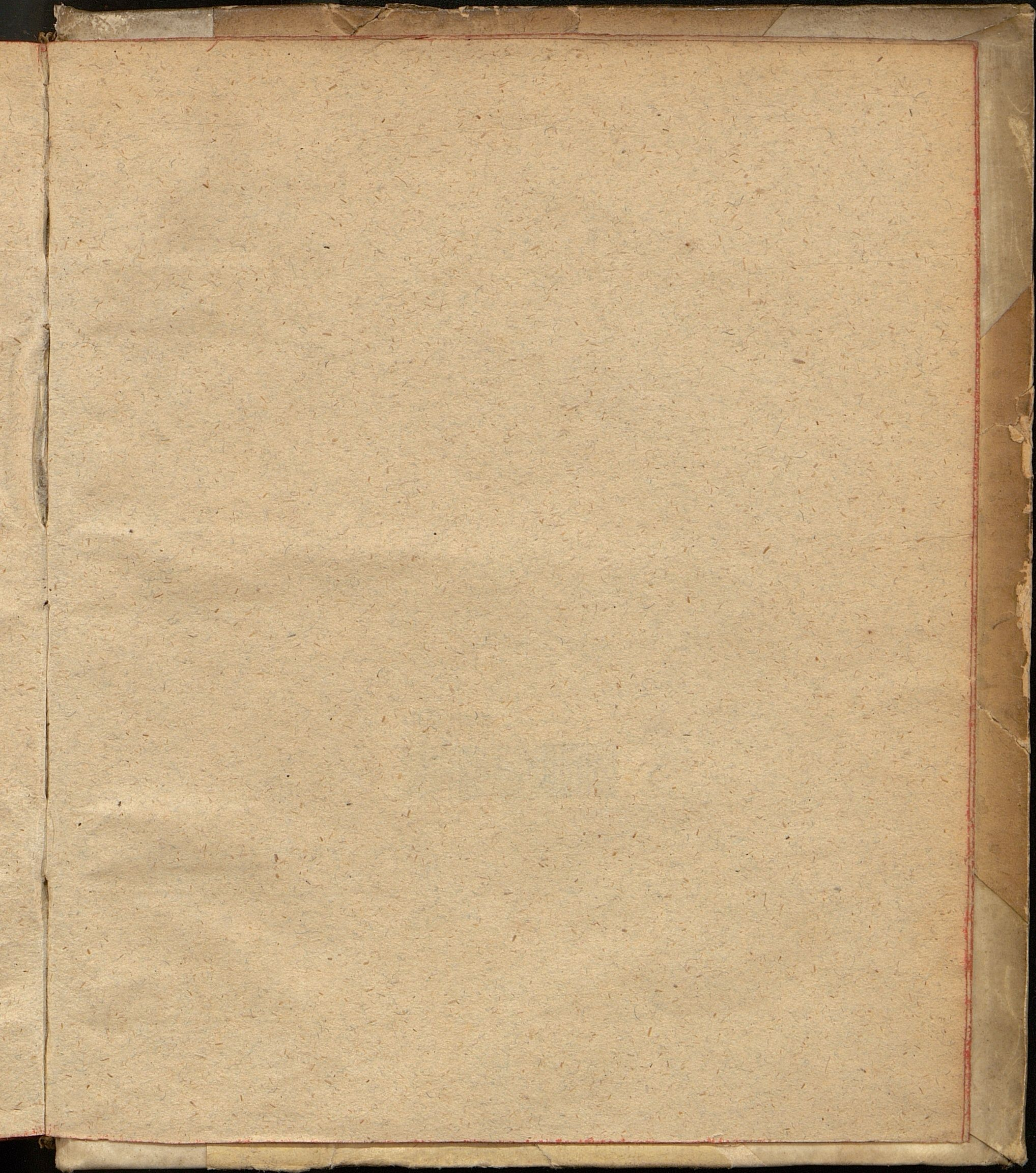

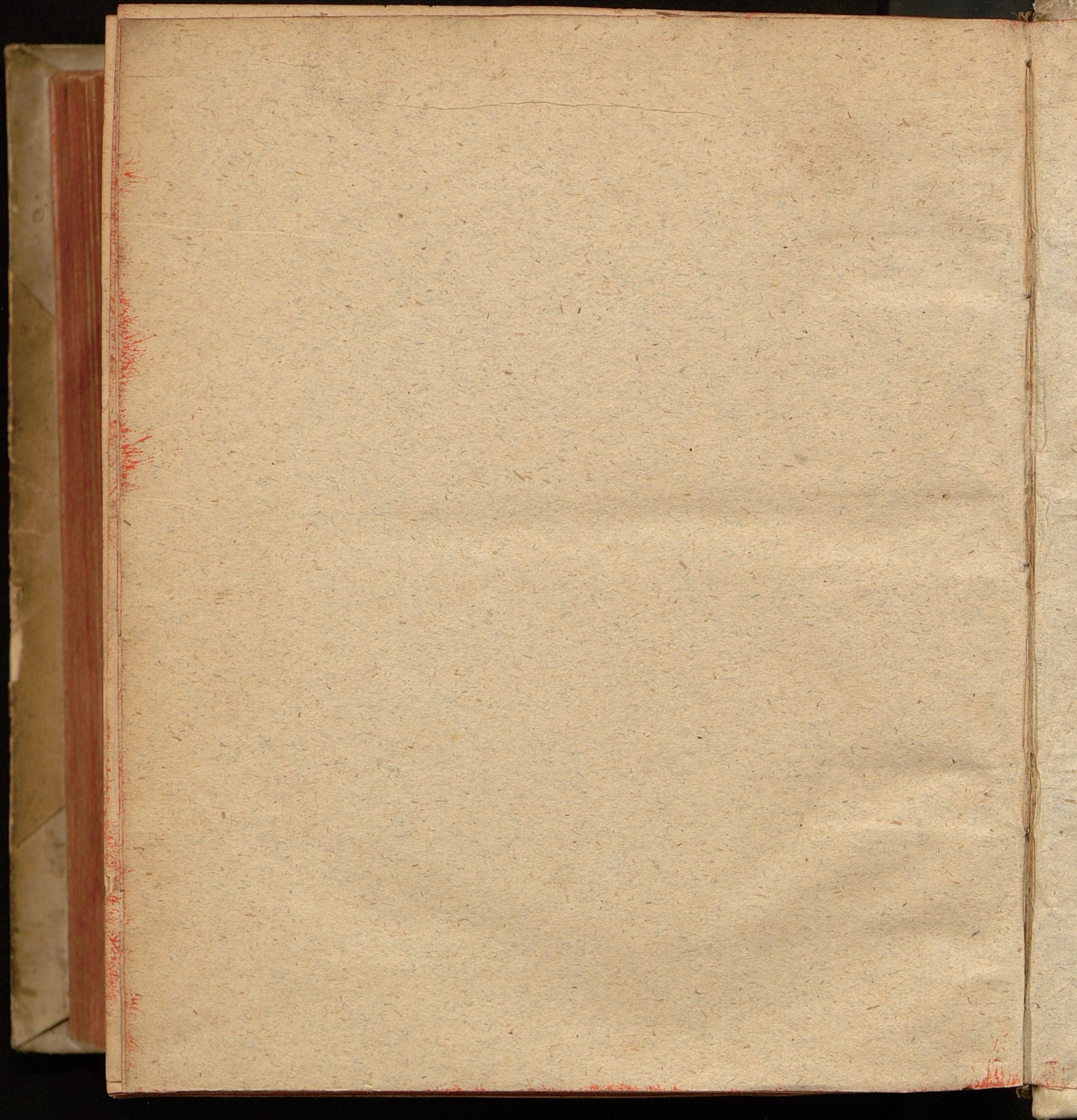

01 A 6507

ULB Halle

3

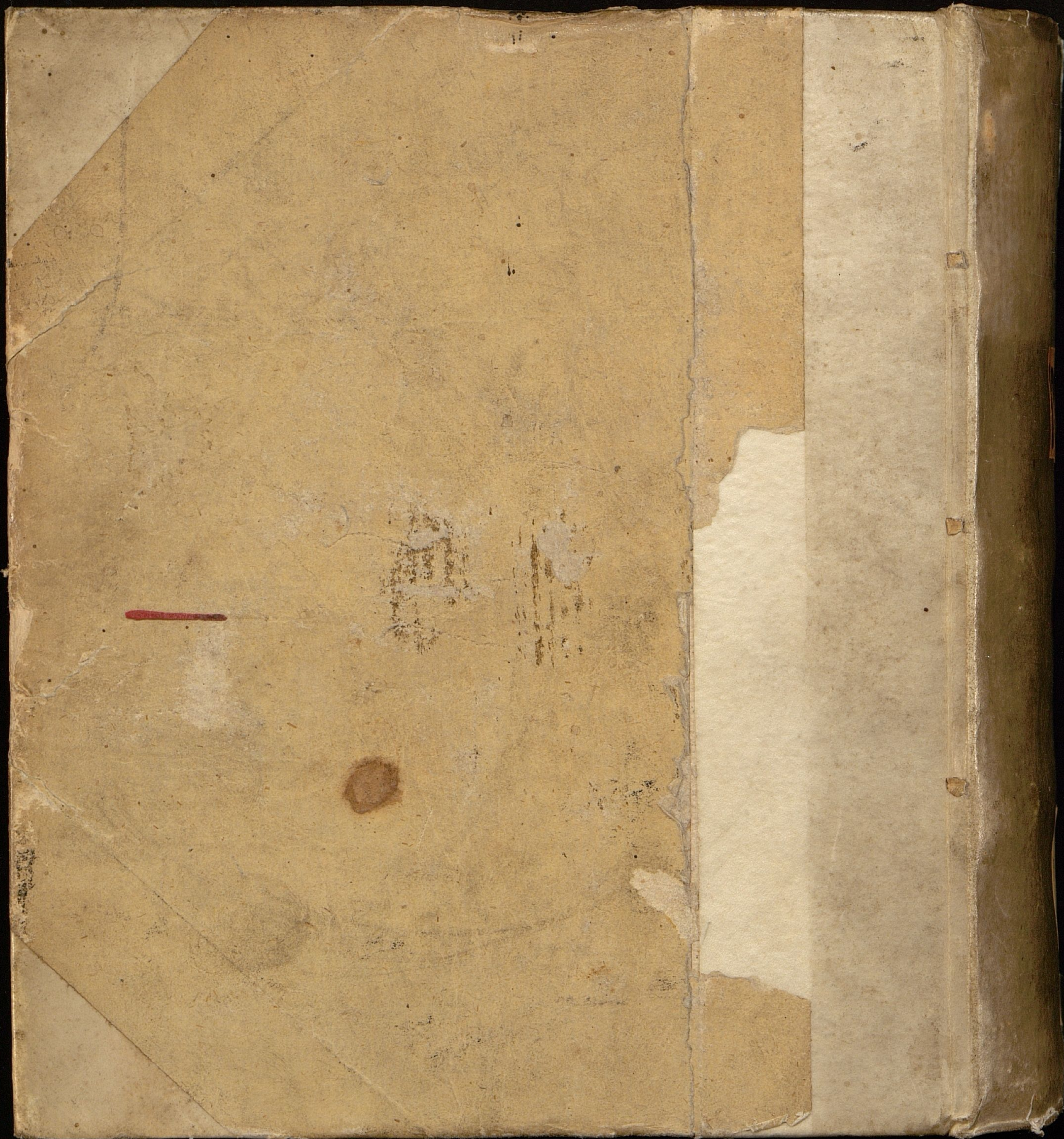
002 937 859

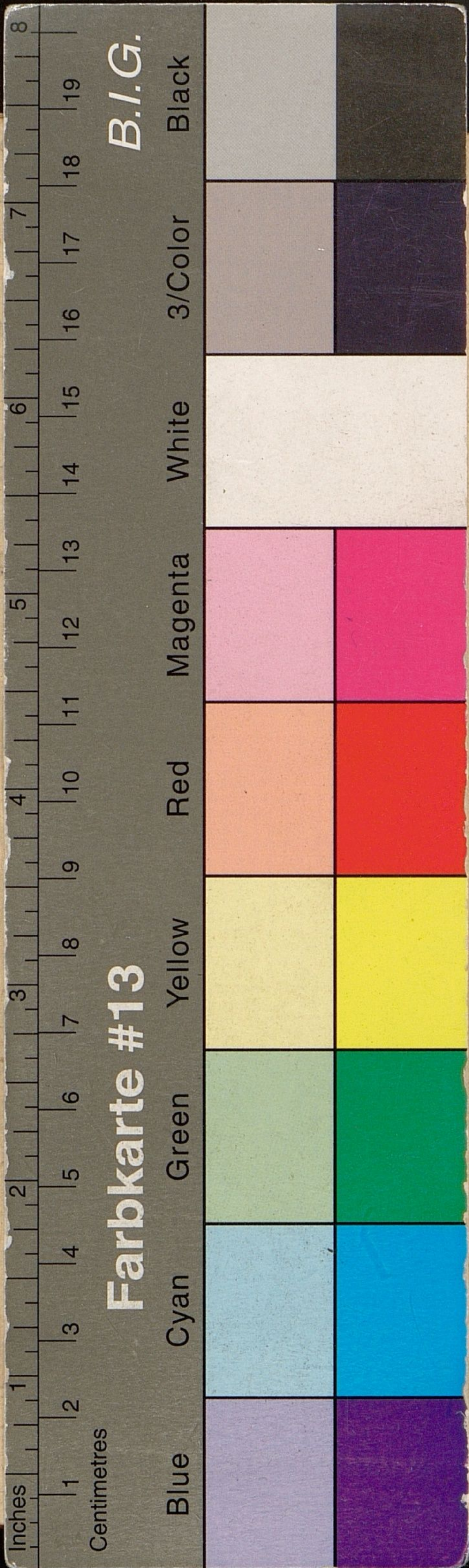
01 A 6507

2 D. B. V.
DISSERTATIO MEDICA INAUGVRALIS
de
**FERMENTATIONIBUS
MICROCOSMICIS**

quam
autoritate & indultu
gratiosissimi Medicorum ordinis
PRÆSIDE
**JOH. HADRIANO SLE-
VOGTIO**

Med. Doct. Anat. Chirurg. & Botanic. Prof. Publ.
& Physico Duc. Saxon. Provinc.
Patrono, Præceptore ac Hospite suo
æternum venerando,

PRO LICENTIA
summos in arte Medica honores & Privilegia
DOCTORALIA
more majorum legitimè impetrandi,
publica eruditorum disquisitioni subjiciet

FRANCISCVS WILKA Muehard
Mühdorff. Varisc.
in auditorio majori, horis consuetis
ad diem X. Septembr. M DC XCVI.

JENÆ
Literis WERTHERIANIS.

50
52

